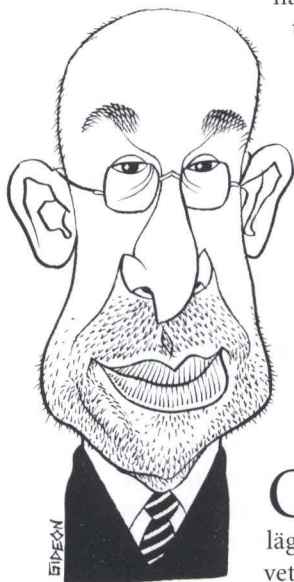

CARL RUDBECK om

vetenskapswannabes

Vi har väl alla sett scenen, om inte i verkligheten så åtminstone på film. Ett party där massa människor står och pratar i grupper. Plötsligt anländer en rik, vacker, berömd och framgångsrik personlighet. Genast splittras grupperna och den rike och berömda nykomlingen ser sig omgiven av arrivister, wannabes, opportunisterna, hangers-on och uppkomlingar som alla vill sola sig i glansen och som hoppas att lite av lyskraften skall fastna på dem själva.

Lite grann av samma scenario tycker jag mig se i den lärda världen. Vem är där mera framgångsrik, vacker och rik än naturvetenskapen. Ända sedan den naturvetenskapliga revolutionen på 1600-talet har den naturvetenskapliga triumfvagnen rullat fram och det i en ständigt accelererande hastighet. I dag kan vi flyga snabbt och billigt över hela världen, vi kan bota sjukdomar som tidigare skördade miljontals offer. Och sen hela kommunikations- och it-revolutionen. Listan över de naturvetenskapliga framgångarna kan göras hur lång som helst. Den vetenskapliga revolutionen är antagligen den viktigaste händelsen (eller processen) i mänsklighetens historia.

OCH DÅ KOMMER naturligtvis en hel flock av wannabes som tar sig ton och lägger sig till med fasoner, dvs de kallar sig vetenskapliga och tror då att de skall få del av den glans och den prestige som vidlåder

de riktiga, hårda naturvetenskaperna.

I och för sig kanske det inte gör så mycket om i grund och botten harmlösa litteratur- och konsthistoriker börja tala om litteratur- och konstvetenskap och se sig själva som vetenskapsmän. Om det förgyller deras ofta så gråa vardag kan de väl få hållas; de spelar ju sällan någon betydande roll och kan inte heller ställa till med någon större skada.

Värre och farligare är det när samhällsvetare och ekonomer gör det. Dessa grupper åtnjuter ett betydande anseende; politiker och andra människor med inflytande över våra liv lyssnar till dem och tar deras råd på allvar. Det är ju vetenskaper, påstås det och vetenskap är inte bara något i sig förtjänstfullt utan

också vägen till sanning och alla problems lösning. De riktiga vetenskaperna formulerar hypoteser om världens natur; de bygger teorier och modeller som låter dem förutsäga framtiden. Om x antal år inträffar en solförmörkelse här eller där; om jag ger en sjukling en viss medicin inträffar följande om vissa förutsättningar är uppfyllda. Dessa strikta discipliner har alltså inte bara en förmåga att förklara vissa fenomen utan också en förmåga att förutsäga framtiden.

EKONOMIN DÄREMOT saknar denna förmåga att förutsäga framtiden. Dess företrädare kan inte komma överens om vad kronkursen är om ett par månader eller hur hög inflationen blir nästa år. En astronom eller en fysiker med lika dålig siarförmåga skulle snabbt förlora jobbet. Ekonomin har härmat riktiga vetenskaper genom ett flitigt bruk av matematiska modeller som ger sken av stringens och vetenskaplighet men ofta har dessa modeller en bristfällig verklighetsförankring. Världen består nämligen av människor som ofta handlar irrationellt; människor som drivs av ideologiska, religiösa, emotionella motiv som tack och lov inte låter sig matematiseras.

JAG ÄR DEN FÖRSTE ATT ERKÄNNA att enormt många arbeten av yppersta kvalitet produceras inom samhällsvetenskaper och humaniora som fortfarande har en förmåga att attrahera snillrika människor som säger begåvade saker om världen och dess tillstånd. Men de är inte vetenskapsmän. De har mera gemensamt med diktare, konstnärer och visionärer än med dessa män och kvinnor i vita rockar som böjda över mikroskop eller kikande i teleskop praktiserar riktig vetenskap.

Carl Rudbeck (carlr@timbro.se) är redaktör för nättidskriften Smedjan.